

Muhyiddin İbni Arabi, İslam düşünce tarihinin Gazali dönemi sonrasında yaşamış en önde gelen kurucu düşünürlerinden bir tanesidir. Görüşlerini takdir edenler, onun tasavvufta otorite oluşunu kendisine Şeyhül Ekber; dini ilimlerde Müceddit oluşunu da, "Muhyiddin/Dini ihya eden" lakaplarını vererek ifade etmişlerdir.

Öğretisini benimseyen birçok sufi/filozoflara göre Muhyiddin İbn Arabi diğer sufilerin yaşadıkları ve bildikleri ancak toplumsal, teolojik gerekçelerle sözünü etmekten kaçındıkları bir durumu ilk ifade edenlerden biridir. Aslında Muhyiddin İbn Arabi vahdet-i vucut kavramını eserlerinde kullanmamış tersine öğretisini ayet ve hadislerle desteklemiştir. Bu yüzden kendisinin ağır sonuçları olan eleştiriler almadığını görmekteyiz. **İbn Arabi'nin bu yaklaşımının yaratıcı ve yaratılmış arasındaki ikiliği kaldırdığı dolayısıyla dinin gerektirdiği** sufilerin bu hallerini kendisinin açıkça ifade eden ilk kişi olduğunu belirtmiştir. Bu açığa vurmanın sebebini de Fusus adlı eserinde kendi iradesine değil peygamberin doğrudan emrine dayandırmıştır.

İbn Arabi varlığın birliği dolayısıyla varlığın [Tanrı](#) olduğunu söylemesi sebebiyle hem bazı [fakihler](#), kelamcılardan hem de bazı sufilerden bazıları emir ve yasakları ihlal etme veya küçümsemeyle sonuçlanacak etkileri olabileceği düşünülmüş ve kimi eleştirmenler bunun önüne geçebilmek amacıyla insanların İbn Arabi'nin kitaplarını okumalarının yasaklanmasını savunmuş, kimileri de şeyhin kafirliğine hükmetmiştir.

İbn Arabi'nin görüşlerine katılmayan ancak onu kafirlikle suçlamayanlar da eserlerinin tevili yani yorumu gerektirdiği ve bu yorumu bilmeyenler tarafından okunmasının doğru olmadığını iddia etmişlerdir. Akademik, ilmi çevrelerde doğru olmadığı bilinmekle birlikte halk arasında İbn Arabi'nin eserlerinin onun tarafından yazılmadığı dahi söylenebilmiştir.

İbni Arabi, İslam mirasının tam ortasında bulunmaktadır. "Futuhât-ı Mekkiye" kitabında kendisinden önce gelen bütün İslam geleneğini özetleyerek yeniden ele almıştır. Böylelikle bir dönüm noktası haline gelen İbni Arabi, kendisinden sonra gelen Müslümanların da dayanağı olmuştur. Başka bir deyimle İbni Arabi önceki asırlarla sonraki asırlar arasında bir köprü olmuştur.

İbn Arabi başta Kuran ve Hadis olmak üzere, İhvan es-Safa, kendinden önceki Sufiler ve hatta kelimalar, Eş'ari okulu, Yeni Platonculuk ve daha bir çok kaynaktan yararlanmış ve bütün bu sistemlerin parçalarını, kendine has varlığın birliği sistemine uyacak şekle sokmuştur. Bu anlamda onun sistemi hem yeridir, hem de öncekilerin bir revizyonudur ve bu revizyon gerçekte orijinal ve farklı savlara beraberinde getirmiştir.

İbn Arabi bunu yaparken bilgi ile dinsel hissedışı harmanlamaya çalışmış, her ne kadar sistemine un bir yorumla ele alsada kutsal metinleri her zaman referans noktası kabul etmiş, Yeni Platonculuğun Bir, akış, vecd ve fena gibi kavramlarını revize edilmiş anlamlarıyla kullanmış, kendinden önceki Sufilerde sistemine destek aramış ve bunları yaparken Tanrı'nın aşkın ve içkin birliğini uyg

her
yön
ve
kaynaktan
desteklemeyi
ana
gaye edinmiştir.
Bu anlamda İbn Arabi'nin düşünce sisteminin dinsel değerler
ile ötekini buluşturan'
bir tezi esas aldığı son derece
açıktır.

Çalışmamızda öncelikli olarak varılan sonuç şudur: İbn Arabi için her şey Tanrı'yla bir açıklık kazanır ve evren 'ikinci derecede bir işlevselliğe sahiptir. İbn Arabi nin Tanrı ile alem özdeşliğini ağırlıklı olarak Tanrı'nın olumlanması ve alemin olumsuzlanması şeklinde ortaya koymasıyla kendi farkını öne çıkarır. Yani İbn Arabi alem adına Tanrı'yı değil, Tanrı adına alemi geri plana atmıştır. Tanrı'nın ve evrenin bilgisi İbn Arabi'ye göre Tanrı'dan g
eçer. Yani İbn Arabi'nin birinci düşüncesi, mutlak Tanrı odaklıdır.

Bu
yüzden
onun
Tanrısını
anladığımızda,
varlığın
birliği
öğretisini
de büyük ölçüde anlamış sayılırız. İbn Arabi Tanrı'nın insan zihninin bir araştırma objesi olduğu kanısını taşır. Böylece Tanrı, en azından mutlaklığından
sıyrılmış
haliyle,
bilinemez bir varlık olarak örülmez.

Ancak İbn .Arabinin Tanrısı, monist dinlerin Tanrısından farklıdır. Sonuçta onun öğretisi Tanrıyı bilmeyi ve onunla bilişsel bir bütünleşmeyi

gaye
edinen
bir
sistemdir
ve
her
mistik

düşünce

yolu

gibi

ruhsal

olgunluk

esas

amaçtır.

Her

ne

kadar

Yetkin

İnsan

örneğinde

bir

etik

olgunluk

portresi

çizse

de,

bu genel kabul gören bir olgunluktan öte, Tanrısal birliği idrak düzeyinin belirlediği bir

bilişsel

olgunluktur.

Bu

anlamda

İbn

Arabinin

ahlaki

ilkeleri

var

olmakla

birlikte

bunlar alışıl gelenlerden

farklıdır.

Tanrı odaklı oluşunun yanı sıra, İbn Arabi'nin sisteminde insanın kutsal bir yere yerleştirilmiş olduğu ve Tanrısal

ğın

gizemini içinde bulundurduğu da kolayca

çıkarılabilecek bir sonuçtur. İnsanın Tanrı karşısındaki duruşu, mutlak bir acizliğin

ötesinde,

Tanrı'ya

kendisini

açma

sahası

teşkil
etmesiyle
önem
kazanmaktadır.

Bir dinin tabisi olsun olmasın, İbn Arabinin insanın varoluşuna bakış açısı bu anlamda oldukça hümanisttir.

O,
felsefesinin
tüm
noktalarını
insana
bir
şekilde
ilintilemekte
ve

Tanrı'nın varlığını adeta insanın varlığı ile beslemektedir. Bu karşılıklı ilişkinin temelinde, her insanda var

olduğu

kabul

edilen

bir

Tanrısal

öz,

ve

Tanrı'da

var

olduğu

kabul

edilen

bir

açılma potansiyeli yer

alır.

Bunun yanında, onun birlik anlayışı, ikinin herhangi bir şekilde bir olması veya bir sayılması' de ğil,

'mutlak

birin

asla

parçalanmamış

tekliğinin'

varlık

üzerindeki
hakim
konumunun
kabul
edilmesidir.
Bu
anlamda
alem
zorlama
ile
bir
tanrısallaşma
sürecine
tabi tutulmamakta, aksine kendi varoluşunun saflığıyla ne ise o olarak' tanrısallığını
sürdürmektedir.
Bu
yüzden
İbn
Arabi'nin
vahdet-i
vücut
öğretisinin
konusu
olan
varlık,
Tanrı ve alem olarak iki boyutuyla, mutlak bir değişmezlik içinde olmakla
birlikte,
Tanrı'nın
kendini
sonsuz
biçimlerde
gösterdiği
meydan
olması
bakımından
da
öncesiz
ve sonrasız bir devinin
sahasıdır.

Böylelikle İbni Arabi felsefeyi değil tasavvufu tercih etmiştir.

İbn Arabi tasavvuf felsefesi, İslam düşüncesi, İslam metafizik anlayışı bakımından bütün tarihimizin herhalde en etkili düşünürlerinden bir tanesidir. Aynı zamanda en verimli düşünürlerinden bir tanesidir. **Kendisinden önceki yaklaşık 7 asırlık İslam mirasını yeniden harmanlayarak yorumlamıştır. Ve bu mirastan Allah, alem ve insan ilişkilerini açıklayan vahdet-i vücud adıyla bilinen bir felsefi sistem ortaya koymuştur.** Bu yorumda esas itibariyle hadisleri esas alarak Kuranı Kerim'i yorumlamaya çalışmıştır. İslam dünyasının 7 asırlık tarihinde bazı daralmalar ve bazı statik yorumlamalar olduğunu söyleyerek Kuran-ı Kerim ve sünnet ışığında bu yorumlamaları aşmaya çalışmıştır.

Bu bakımdan İslam toplumuna ve İslam düşüncesine "tecdid" ve "ihya" diye bir kavram yerleşmiştir. Çağımızda Müslümanlar mücedditleri ve ihya eden bilginleri sayarlar. Öyle anlaşıyor ki, İbn Arabi aslında büyük bir ihyacı ve büyük bir müceddittir. Kendisine "Şeyhi Ekber" denmesi bundan dolayıdır. O'nu biz bir müceddit gibi düşünebiliriz.

Yani müceddit ne demek? **Tekrar naslara (Ku'an ve hadisler) dönmek; nasların üzerinden çağların tozunu kaldırıp onları yeni bir dille, yeni bir yolla ve yeni bir yöntemle fakat önceki mirasa da haksızlık etmeden yorumlamaktır.** Bu

bakımdan İbn Arabi 7 asırlık İslam mirasını sonraki asırlara taşıyan kişi olmuştur.

Not: Bu yazı makale, köşe yazısı vs. gibi akademik bir yazı değildir. Sadece ders notu olarak kullanılmaktadır.